

Rok 1945
Z Horní Plané (Oberplan) přes Mříc u Křemže (Krems)
a Zvonkovou (Glöckelberg) do Norimberka (Nürnberg)

Autorka/vypravěčka: Herma Faschingbauer
Narozena: (?), místo narození: Horní Planá (Oberplan)

Podklady poskytla Traudl Woldrich (Pressig)
Zavlečení do Česka a „odsunutí“

Překlad z němčiny

Úvod paní Woldrich

Moje přítelkyně Herma Faschingbauer, zvaná „Färber Herma“ („Herma od ‚Barvířů‘“), pro mě byla pro mě vždy jako velká sestra. Chodila do první třídy, kterou v Horní Plané (Oberplan) vedl můj otec, a byla velmi nadaná. Zvláště dobře uměla kreslit a malovat. Můj otec a také ostatní učitelé mínili, že by měla vlastně studovat. Ale pak přišel v roce 1938 „anšlus k Říši“ a „zákon o dědičném statku“, v důsledku kterého byla Herma jako jediná dcera určena k tomu, aby převzala statek. Po měšťance a dobrovolné deváté třídě navštěvovala tedy jako jediná dívka zemědělskou odbornou školu v Horní Plané (Oberplan), kde ukončila svůj ročník jako nejlepší.

Herma Faschingbauer

Jak ráda na to myslím! Ach, jak bylo doma krásně! Jako dítě jsem měla poníka. Měla jsem se o něj ale také sama starat. Ve škole si pak vedle mě nikdo nesednul, protože jsem byla pořád cítit po stáji. Pak ho můj otec prodal a já jsem se na něho dlouho zlobila. Když jsem dospěla, měli jsme dva koně, kteří se jmenovali Max a Moritz. Ráda jsem s nimi jezdila. Měli jsme také hodně vyjížďkových vozů: elegantní kočár, bryčku „Steirerwagerl“ a v létě jsme podnikali výlety po krajině na vyzdobeném žebříňáku. V zimě jsme často zapřahali do saní. Jednou jsme vzali jednu zatáčku příliš zoztra a najednou jsme leželi všichni ve sněhu.

Můj otec mě budíval ráno vždy v půl páté. Vstala, nakrmila a podojila jsem deset krav. Pak přišli na řadu volí. Měli jsme vždycky jednoho čeledína a jednu děvečku. Za války to byli polští a ukrajinští zajatci. Skoro v každé hornoplánské roli jsme měli louky a pole, celkem asi 25 hektarů. Měli jsme také lesy, rašeliniště a pískovnu. Ta pískovna byla opravdový zlatý důl.

Práci selky jsem milovala. Ach, doma bylo krásně! Po 300 let byli moji předci v Horní Plané (Oberplan) sedláky a měšťany, spoluutvářeli zdejší veřejný život. Můj otec byl činný v mnoha spolcích. Na Boží tělo jsme směli postavit oltář a moji rodiče se vždycky hodně snažili, aby měli ten nejhezčí. A pak bylo najednou vše jinak!

Bylo to 23. října 1945. V našem domě bydlely ještě tři rodiny a dvě svobodné ženy. 23. října k nám do obytné světnice najednou přišli tři muži. Dva měli uniformy a oháněli se puškami. Jeden z nich byl slovenský cikán. Řval na mého 71letého otce lámanou němčinou: „Já teď tady pán! Ty špína! Do půl hodiny musíš pryč!“ To bylo v půl druhé.

„Tak to tedy holt musíme jít“, řekl zdrceně můj otec. Už jsme měli dopředu sbaleno, protože jsme nebyli jediní, kteří museli tímhle způsobem odejít. Před týdnem to postihlo paní Woldrich

s jejími dětmi, která s nimi našla přístřeší také v našem domě, ale i mnoho jiných žen úředníků, jejichž muži byli pryč. Zatímco jsme balili, přišli vojáci a nutili mě, abych šla s nimi. Ptala jsem se: „No ale kam? Vždyť přeci vidíte mého starého otce, moji matku, která nemůže chodit, a toho chlapce. Ti se přece sami nesbalí.“ (Od roku 1942 jsme u nás měli chlapce z Berlína jménem Werner, který se po uplynutí odpočinkového pobytu nemohl vrátit zpět, protože jeho matku se sedmi dětmi vybombardovali. Bylo mu 12 let.) Hned když přišli Češi, dostal ode mě Werner příkaz, aby jel na kole do Zvonkové (Glöckelberg) k rodině Kary. Thomas Kary, který jezdil s mlékařským autem, byl už téměř můj snoubenec. Werner jej měl poprosit, aby přijel a odvezl nás. Kdybych jen bývala jela sama!

Moje námitky ale nic nepomohly. Muži mě nutili jít s nimi. Do malého kufříku jsem si mohla vzít už jen svou peřinu, pak už mě táhli k nákladáku, na který jsem musela nastoupit. Tu přistoupil jiný Čech, který mi vytrhl moji peřinu z rukou a křičel: „Ty německé prase, ty žádnou peřinu nepotřebuješ!“ Vytáhl přitom jezdecký bičík z holínky a hrozivě s ním mával.

Na autě už bylo množství hornoplánských mladých lidí. Auto se rozjelo – se svými rodiči jsem se nemohla vůbec rozloučit. Až za týden jsem dostala dopis, že jsou ve Zvonkové (Glöckelberg), že mají jednu místnost s kachlovými kamny a malou komůrku a že si díky Thomasově znalosti češtiny přivezli postele, pohovku a šicí stroj.

Asi v půl čtvrté jsme odjízďeli. Jeli jsme směrem do vnitrozemí, asi hodinu cesty. V malé vesničce Mříč u Křemže (Krems) nás vysadili. Stáli jsme tu a připadali si jako na dobytčím trhu. Přicházeli čeští sedláci a vybírali si lidi, které dle jejich mínění potřebovali. Mě si vybral asi čtyřicetiletý sedlák. Došli jsme k jeho domu, typickému jednopatrovému selskému gruntu.

Ten Čech měl českou děvečku Růžu a jednoho zajatého vojáka, který pocházel z Vídně a jmenoval se Lorenz. Byl celý vyhladovělý a zesláblý. Když jsem přišla, volala Růža: „Ježíšmarja, nemáme postel!“ Natolik jsem česky rozuměla a říkala jsem si: „No výborně! Co z toho tady bude! Kde tu budu spát?“ Ptala jsem se sedláka, který německy uměl, ale tenhle jazyk zásadně nepoužíval: „A kde budu spát já?“ Odvětil: „No venku v maštali!“ Měla jsem strach, protože všude byli Rusové. Zeptala jsem se Lorenze, kde spí, a on ukázal na stodolu. V maštali stáli dva koně, čtyři krávy a ještě nějaká menší zvířata. V koutě byla dřevěná ohrádka a v ní seno. Lehla jsem si do ní i v šatech a brečela celou noc. Přes týden jsem tedy spala v maštali. Mezitím jsem zpozorovala, že sedlák umí německy. Protože mi od začátku tykal, odpovídala jsem stejně. Po týdnu jsem mu řekla: „Vidím, že umíš německy. Odted' budeme spolu mluvit německy. A teď ti něco řeknu. Ted' odjedeš a někde mi ukradneš postel!“ On zaprotestoval: „Já nic nekrást! Konfiskovat!“ Rozčílená jsem mu řekla: „To je to samé! To je taky ‚čmajnout‘.“ Nejdřív trochu hloupě koukal, pak ale odjel se svým povozem a opravdu přivezl postel. Už delší dobu jsem pozorovala, že se ze svých výletů vrací vždycky s novými věcmi. Přivezl si například žebříňák na kolech s pneumatikami, na kterém ještě visela jmenovka německého sedláka, kterému vůz dřív patřil, nebo si přivedl pěkného koně. Nyní jsem měla konstrukci postele, slavník jsem si naplnila sama. Pořád jsem ale neměla příkrývku. Mezitím jsem se dozvěděla od Růži, že na statku v Chlumu pracují naši příbuzní („zámečník Frantík“). Nato jsem šla v neděli s Růžou do Chlumu. Na rukávě jsem musela mít bílou pásku s nápisem NP (= německý pracovník), ale české děti na nás pořád pokřikovaly „německé prase“. V doprovodu Růži jsem byla do určité míry chráněná. Navštívila jsem tedy své příbuzné a ti mi opravdu dali povlečenou peřinu a polštář. „Prostěradlo potřebuji také. Nemám vůbec nic“, řekla jsem. Dostala jsem pak ještě i prostěradlo. Ale kam s tou postelí? Vedle kuchyně byla taková černá komora. Do ní jsem mohla postel postavit. Byli tam švábi a taková havěť, která mi dokonce někdy přeběhla přes obličej.

Malinké okénko, skoro úplně zalepené špínou, vedlo ven k peci. Vedle spala Růža a ta neměla taky o mnoho víc než já. Do stěny jsem zatloukla hřebíky a pověsila na ně těch pár svršků, které jsem ještě měla. To byl můj veškerý majetek. Prádlo jsem si ale ani nemohla vyprat, protože voda

taky nebyla. Venku na dvoře bylo napajedlo, tam jsme si Lorenz a já mohli omýt obličej. Byla to naše ranní toaleta. Konec – volno! Abych si mohla vyprat prádlo, ohřála jsem si na kamnech vodu, natáhla jsem šňůru a pověsila prádlo. Lorenzovi jsem řekla: „Dávej pozor, až budeš pouštět prasata, aby mi nešla na prádlo. Mám jen na jednu výměnu!“ Lorenz měl na sobě ještě pořád svoji uniformu wehrmachtu. Nikdy jsem neviděla, že by něco pral, a taky už podle toho z dálky „voněl“.

Sedlák ke mě hrubý nebyl. Taky mi nikdy neřekl „německé prase“, jak to říkali mnozí ostatní. Ale co se jídla týče – to chtěl od Lorenze a ode mne přespříliš. Jeho sestra, paní Gottliebová (jeho švagr, pan Gottlieb, vlastně české jméno neměl) přicházela každých čtrnáct dní, aby pekla chleba a vařila asi třicet bramborových knedlíků. Lorenz a já jsme tak jedli denně bramborové knedlíky a zavařené borůvky. Knedlíky jsme si brali z velkého hrnce a ohřivali jsme je. Někdy už se na nich objevovala plíseň. To jsem je omyla před tím, než jsem je ohřála. Sedlák a Růža jedli před námi. Měli maso a zelí. V neděli jsme dostali k našim knedlíkům malý kousek masa a zelí i my, Lorenz a já. V neděli jsme navíc dostávali taky ještě dvě housky. Chleba zamykal sedlák přes týden do skříně. Ani Růža nedostávala víc chleba než jeden krajíc, který pro nás každé ráno ukrojil. Lorenz byl tak slabý, že téměř nezvládl snést koš s krmením pro koně. Musela jsem mu vždycky pomáhat. Sedlák měl taky psa, který byl známý tím, že byl zlý. Ale já jsem s ním mluvila, dokonce jsem ho mohla hladit, a on mi nic neudělal. Proto jsem měla toho psa vždy nablízku, protože jsem se bála Rusů, kteří se všude potulovali. Rigo se ten pes jmenoval a bylo to moc hezké zvíře.

Jednou přivezl sedlák ze svých „konfiskačních jízd“ obleky, které mu byly příliš velké. Ptal se mě, zda bych mu je mohla přešít. Řekla jsem: „Ano, ale potřebuji šicí stroj.“ „Nemám,“ odvětil. A já jsem odvětila: „Víš co, tak pojeděš a nějaký ukradneš“. Proti tomuhle požadavku samozřejmě protestoval: „Nekradu – zabavuju!“ A já: „To je to jedno a to samé!“

Jednoho dne se mě ptal, odkud přesně jsem. Večer přišel a povídá: „Víš, kde jsem dnes byl?“ Nezajímá mě to, ale on pokračoval: „Byl jsem v Horní Plané.“ „Tak, byl jsi v Oberplan?“ opáčila jsem. „Ano, v Horní Plané. Já prohlédl tvůj dům. Hezká velká dům. Víš co? Když si mě vezmeš, můžeme do Horní Plané.“ Vjel do mě vztek a odpověděla jsem: „A i kdybys seděl prdelí na zlatě, nevzala bych si tě!“ „Já ti nic nebrat!“ řekl. A já: „Ty ne, ale tvoji lidi! Všechno jste mi vzali. Alespoň svoji čest si ale vzít nenechám!“ Bylo mu jistě přes čtyřicet, mě dvaadvacet. Choval se ke mě i nadále relativně dobře, ale o svatbě už nikdy nemluvil.

Na Vánoce jsem směla jet domů. Měla jsem pořád ještě potvrzení, že si můžu odvést peřiny. Na Vánoce jsem tak jela se svou sestřenicí ke svým rodičům. Měli jsme povolení k jízdě vlakem. Ale v Kájově (Gojau) nás železničáři vyhodili z vlaku kvůli našim bílým páskám, i přes povolení. Naštěstí jsme na nádraží potkali jednoho staršího pána, také českého železničáře, který se postaral o to, abychom mohli jet příštím nákladním vlakem. Jinak bychom museli jít pěšky do Zvonkové (Glöckelberg) dvacet kilometrů. Byl to otevřený nákladní vlak. Strašně jsme mrzli. Když jsme přijeli na hornoplánské nádraží v Bližší Lhotě (Vorderstift) přibližně v devět hodin večer, museli jsme jít do Zvonkové (Glöckelberg) asi ještě šest kilometrů pěšky. Pro Němce bylo přitom zakázáno zdržovat se za tmy na silnici. Moje sestřenice přespala jednu noc u mých rodičů a příští ráno ji někdo odvezl „načerno“ přes hranici do Rakouska.

Já jsem jela po Vánocích zase zpátky do Mříče. Matka Kary ale musela vařit pro velký počet českých celníků a pohraničnicků a pokoušela se je přesvědčit, že mě moji staří rodiče ve Zvonkové (Glöckelberg) nutně potřebují. Rodina Kary měla pěkný velký hostinec, který byl doposud ještě jejich majetkem. Češi si zřejmě považovali její dobré kuchyně. Tak si mě jako děvečku vyžádala jedna budějovická knihkupyně, která ve Zvonkové (Glöckelberg) shrábla statek s dobyt看, která ale hospodářství nerozuměla. Tím způsobem jsem se dostala ke svým rodičům do Zvonkové (Glöckelberg). Jednou jsem se dostala do konfliktu s jedním zvonkovským

sedlákem, protože mě paní Škrábalová poslala sekat trávu na jeho louku. Asi si myslela, že jí patří všechno, co je okolo domu. Pak ale krávy prodala a já jsem byla bez práce. Tu mi však řekla paní Kary: „Víš ty co, budeš mi pomáhat v hospodě. Umíš trochu česky. Já už to narafičím.“

Tak jsem pracovala u rodiny Kary, sice ne za plat jako v Mříči, ale bylo tu lepší jídlo a mohla jsem také někdy něco vzít domů pro své rodiče. Otec mínil: „Alespoň už nemusíme jíst vrabčí polévku.“ Bylo to totiž opravdu tak, že jedna velmi rezolutní manželka učitele vymámila od poštovního doručovatele jeho zastřelené vrabce, oškubala je a vykuchala a matka z nich uvařila pro celé osazenstvo domu „vrabčí polévku“.

Ve Zvonkové (Glöckelberg) tak uběhlo léto. V nejhezčí dny seděl otec na lavičce před domem, díval se do dálky na Horní Planou (Oberplan) a po tvářích mu tekly slzy. Do své rodné osady se už nikdy víc nevydal. Když jednou utekl pes, dovezl ho Werner zpět. Jednoho dne ho už ale nenašel.

30. září 1945 jsme přišli do tábora v Českém Krumlově/(Böhmisch) Krumau. Štěnicemi a blechami se to tam jen hemžilo. Bylo nás tam množství lidí z Horní Plané (Oberplan), vlastně ten poslední zbytek. Už 2. října nás v Krumlově (Krumau) nakládali. Ještě jednou nás prohledali, ještě jednou nám vzali spoustu věcí, kupodivu ne naše železná kamna, kterým jsme odšroubovali nohy a takto složené je opatrovali jako poklad. Otec ale ještě „ztratil“ kalhoty od svého nejlepšího obleku. Potřeboval je holt nějaký Čech, a co se dá pak dělat? Ta kamna jsme obstarali pro naše linecké běžence. Ve Zvonkové (Glöckelberg) na nich vařila už moje matka. Kamna nám prokazovala dobrou službu i později v našem prvním ubytování v Německu, a když jsme se vdaly.

Brzy jsme se dostali do Furthu im Walde. Tam na nás nebyli připraveni. Celý den jsme tam stáli na nádraží a nedostali nic k jídlu. Ve vagónu byly také malé děti. Vystoupila jsem a snažila jsem se pro ně sehnat mléko. Dospělí se museli stravovat ze svých potravinových zásob. Celý den nás připravovali na nástup a cesta pokračovala dál. Přijeli jsme do Schwabachu do jednoho tábora s baráky jako do „ptačí klícky“. Všichni, kdo byli ve vagóně, byli společně zase v jednom baráku. Byly tam patrové postele. Rodiče leželi dole a Werner a já nahoře. Nejdřív nás důkladně odvěšili. Možná to bylo po krumlovském táboře i nutné. Náš transport byl rozdělen. Polovina pokračovala do Weißenburgu na hrad Wülzburg. Se stravou to tam bylo lepší, jak jsme se později dozvěděli. My jsme byli šest týdnů v táboře ve Schwabachu. Ráno byla černá káva a v poledne zeleninová polévka s kroupami a trochu masa a kousek chleba, večer byla polévka slabší. Později se ukázalo, že správce tábora s masem a jinými potravinami šmelil. Byl za to také zavřený. My mladí jsme chodili často na procházky. Ve Schwabachu se pěstovalo hodně tabáku. Někdy jsem čmajzla několik listů pro svého otce. Od Čechů už jsem to „konfiskování“ odkoukala. Otec je najemno krájel a uchovával je v plechové krabičce blízko kamen. Tabák ale začal kvasit. Najednou se ozvala rána! Plechová krabička explodovala a tabák poletoval světnicí. Otec téměř plakal.

Ze Schwabachu jsme se dostali do tábora v Adelsdorfu u Höchstadtu an der Aisch. Byly tam obrovské krysy, které se nás vůbec nebály, myši a přirozeně štěnice. Ty už jsme zatím dobře znali. Odtud jsme byli rozdělení do vesnic. Náš celý vagón se dostal zase společně do Friemersdorfu do jedné velké tělocvičny. Bedny a kufry jsme složili v jedné stodole. Vařit jsme si tam museli sami. Dostali jsme brambory a zelí a trochu tuku. Ve velkém kotli, ve kterém se dřív pralo prádlo, jsme vařili polévku asi pro třicet lidí. Brzy nás rozdělili dál. My jsme dostali přidělenou úplně odlehlou vesnici v Unterwinterbachu. Ve čtyřech jsme sdíleli pokoj s kosými stěnami o rozloze devíti čtverečních metrů. Měli jsme jednu postel, naše kamna – jinak nic. Rouru od kamen jsme museli prostrčit oknem. Dřevo, které jsme měli, bylo úplně mokré. V našem pokoji buďto smrdělo to dřevo, nebo smrděl kouř. Můj otec mínil jednou úplně zdrcený: „Lidem to ani nelze mít za zlé, že nám říkají cikáni. Smrdí to u nás už opravdu jako v cikánském

táboře.“ Měli jsme jedinou postel. V ní jsme spali moje matka a já. Otec spal na slavníku na podlaze a Werner spal na slavníku na truhle. Matka musela všude chodit i s nemocnou nohou. Zvládala to ale překvapivě dobře, dokonce i přes schody.

Nakupovat jsme museli chodit do Uehlfeldu. Byla to asi hodina chůze lesem. Na nákup chodil otec vždycky s Wernerem. V lednu 1947 uklouzl na zledovatělém kořenu a spadnul. Když přijel domů, ukázal mi modřinu. Pak si lehnul. Příštího dne už nemohl ze svého slavníku na podlaze vstát. Když jsem se ho ptala, proč nevstává, řekl: „Nevím, dnes mi není vůbec dobře.“ Mlynář z Huťského Dvora (Hüttenhof) u Zvonkové (Glöckelberg) bydlel ve stejném místě jako my. Každý den k nám na chvíli přišel. To bylo pro otce dobré. Přeci jen trochu vstal a posadil se na truhlu. Možná to byla malá mrtvice, ale možná onemocněl taky zármutkem. Často říkával: „Doma jsme byli někdo, a tady nám nadávají do cikánů.“ Otec se totiž pořád pokoušel, vyžebrot něco k snědku. Dokud jsme měli ještě něco, co bylo možno směnit, něco za to vždy dostal. Když už jsme nic víc neměli, musel si od jedné selky vyslechnout: „Vám cikánům nedám nic. Když byste pracovali, tak by vás nevyhodili. Svoje brambory dám radši prasatům než vám, cikánské chátře.“ Otec hořce plakal, když nám to doma vyprávěl. Já jsem mu řekla: „Už mi nikam nepůjdeš!“ Od té doby to s mým otcem šlo zdravotně pořád víc z kopce. Dostal vodu do nohou a edém z hladu. Přivedla jsem pana faráře, aby mu dal poslední pomazání. Když odcházel, říkal otec: „Farář mi něčím namazal nohy, které už vůbec nebolí.“ To byly dva nebo tři dny před jeho smrtí. Pak přišel ještě jednou mlynář z Huťského Dvora. Tomu vyprávěl: „Dnes večer byla u mě moje matka. Ta mi říkala, že mi už připravila hezké místečko. Zítra ve čtyři hodiny si pro mě přijde.“ Mlynář mu řekl: „Ale jdi, to jsi jen snil.“ Příštího dne ve čtyři hodiny však zemřel. Mlynář tu předtím opět byl a ještě mu zabalil cigaretu. Ještě doutnala, když otec 10. března 1947 zemřel. Bylo mu 72 let.

Moje matka ležela. Měla kýlu, která se uzavřela. Ale i když chodila za otcem doktorka, neřekla jí nic. Na pohřeb jít nemohla. Po smrti otce jí odvezli do nemocnice a dostala umělý vývod. Myslím, že nic neřekla, protože chtěla po smrti otce taky umřít. Ještě jí nebylo ani 60 let. Zemřela 15. dubna 1947, pět týdnů po mém otci.

Teď jsem tu s Wernerem zůstala úplně sama. Bylo to zlé. Bez práce, bez rodičů a od Wernerovy matky ještě pořád žádná zpráva. Díkybohu jsem uměla šít. Chodila jsem od domu k domu a šila jsem pro lidi, zase bez platu, jen za jídlo pro mě a pro Wenera. Později jsem pletla doma svetry. Jeden dětský svetr za čtyři marky. Na podzim 1947 jsem pro Wenera našla učňovské místo v pekárně.

Přes Červený kříž zatím probíhalo hledání jeho matky. Ozvala se krátce před jeho nástupem do učení a odvezla si ho do Berlína. Našel učňovské místo u berlínských plynáren, kde pracoval až do penze.

Já jsem se odstěhovala v lednu 1948 ke své tetě do Spaltu, která tam byla pořád ještě zaměstnaná jako farská kuchařka u bývalého faráře ze Svérázu (Tweras), který se jmenoval dr. Houschka. Našla jsem práci v jednom řeznictví. Ve Spaltu jsem se seznámila se svým mužem. Vrátil se teprve z ruského zajetí a pochází ze Žatce (Saaz).

Dnes můžeme mít radost ze svého syna Toniho, učitele na základní škole v Norimberku (Nürnberg), a z jeho rodiny. Za naše „finanční odškodnění“ jsme si mohli v Norimberku koupit pozemek na řadový dům o výměře 200 čtverečních metrů. V Norimberku má dům i Toni. Všichni jsme tvrdě pracovali. – Dnes už nám „cikáni“ nikdo neříká, nanejvýš někdy nějaký Šumavan v přátelském žertu, protože nám Hornoplánským – Oberplaner doma přezdívali „cikáni“.